

prof. dr hab. Ewa Siemińska
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Recenzja
dorobku naukowo-badawczego
dr Edyty Łaszkiewicz
sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie
stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse

1. Podstawa formalna przygotowania recenzji

Podstawę formalną przygotowania niniejszej recenzji stanowi pismo Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie ekonomia i finanse dra hab. Rafała Matera, prof. UŁ z dnia 22 maja 2023 roku w sprawie powierzenia mi funkcji recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr Edyty Łaszkiewicz.

Podstawę prawną przygotowania recenzji stanowi art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023, poz. 742), który określa, że:

„1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) **posiada stopień doktora;**
- 2) **posiada w dorobku osiągnięcia naukowe** albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
  - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
  - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
  - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

- 3) **wykazuje się istotną aktywnością naukową** albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.
2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić **część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego**”.

Recenzję przygotowano na podstawie przedłożonej dokumentacji zawierającej: dane wnioskodawcy (załącznik nr 1), kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora nauk ekonomicznych (załącznik nr 2), autoreferat przedstawiający opis osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych (załącznik nr 3), wykaz osiągnięć naukowych (załącznik nr 4), kopie sześciu publikacji składających się na cykl powiązanych tematycznie artykułów, stanowiących osiągnięcie naukowe w rozumieniu wspomnianego art. 219 ust. 1 pkt. 2b Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (załącznik nr 5), zbiór elektronicznych materiałów dodatkowych do publikacji wskazanych w załączniku nr 5 (załącznik nr 5a), a ponadto oświadczenia współautorów o wkładzie w publikacje wieloautorские (załącznik nr 6), dokumentację potwierdzającą pobyty naukowe w instytucjach naukowych (załącznik nr 7) oraz kopie dokumentów potwierdzających granty (załącznik nr 8).

2. Sylwetka Habilitantki

Dr Edyta Łaszkiewicz ukończyła studia magisterskie w 2010 roku w Uniwersytecie Łódzkim, zaś w 2015 roku na podstawie uchwały Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii na podstawie dysertacji pt. *Przestrzenne modele wielopoziomowe w analizach społeczno-ekonomicznych*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Jadwigi Suheckiej.

Dr Edyta Łaszkiewicz rozpoczęła pracę zawodową na stanowisku asystenta na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w 2012 roku, gdzie od 2016 roku do chwili obecnej pracuje na stanowisku adiunkta, reprezentując w 50% dyscyplinę ekonomia i finanse oraz w 50% geografii społeczno-ekonomiczną i gospodarkę przestrzenną.

Po uzyskaniu stopnia doktora dr Edyta Łaszkiewicz opublikowała łącznie (i) 23 artykuły (wszystkie we współautorstwie) w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) oraz w wykazie czasopism naukowych Ministra Edukacji i Nauki, (ii) 5 w czasopismach znajdujących się w wykazie czasopism naukowych Ministra Edukacji i Nauki, ale poza bazą Journal Citation Reports (JCR) oraz (iii) 4 w czasopismach spoza wspomnianych wykazów. W tym miejscu pragnę zwrócić uwagę, że Habilitantka błędnie wskazuje na wykaz czasopism „MNiE” [s. 4 i n. autoreferatu], „wg komunikatu Ministra Nauki i Edukacji” [s. 5 i n. załącznik nr 4], bowiem od 1 stycznia 2021 roku funkcjonuje Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Habilitantka wskazała ponadto prace naukowe opublikowane przed uzyskaniem stopnia doktora, a wśród nich: 4 rozdziały w podręcznikach (w tym 2 we współautorstwie), 7 w monografiach (w tym 4 we współautorstwie) i 10 artykułów (w tym 3 we współautorstwie).

Syntetyczna ocena dorobku naukowego dr Edyty Łaszkiwicz w wymiarze publikacyjnym po uzyskaniu stopnia doktora jest następująca:

- sumaryczny Impact Factor – 129,81
- liczba cytowań według Google Scholar – 926, indeks Hirscha - 16
- liczba cytowań według Web of Science – 573, indeks Hirscha - 13
- liczba cytowań według SCOPUS – 640, indeks Hirscha – 12
- łączna liczba punktów według MEiN – 3 990.

3. Ocena osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse - ocena cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych (art. 219 ust. 1 pkt 2b Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce)

Dr Edyta Łaszkiwicz przedstawiła jako główne osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, cykl sześciu powiązanych tematycznie artykułów naukowych pod wspólnym tytułem: **„Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości środowiskowej”**, przygotowanych w następujących zespołach autorskich:

1. Łaszkiwicz, E., Kronenberg, J., & Marcińczak, S. (2018). Attached to or bound to a place? The impact of green space availability on residential duration: The environmental justice perspective. *Ecosystem Services*, 30, 309–317. IF = 6,15, MEiN = 140 pkt.; udział Habilitantki – 90%;
2. Łaszkiwicz, E., Kronenberg, J., & Marcińczak, S. (2021). Microscale socioeconomic inequalities in green space availability in relation to residential segregation: The case study of Lodz, Poland. *Cities*, 111, 103085. IF = 6,40, MEiN = 100 pkt.; udział Habilitantki – 97%;
3. Łaszkiwicz, E., & Sikorska, D. (2020). Children’s green walk to school: An evaluation of welfare-related disparities in the visibility of greenery among children. *Environmental Science & Policy*, 110, 1–13. IF = 5,49, MEiN = 140 pkt.; udział Habilitantki – 95%;
4. Łaszkiwicz, E., Wolff, M., Andersson, E., Kronenberg, J., Barton, D. N., Haase, D., Langemeyer J., Baró F., McPhearson, T. (2022). Greenery in urban morphology: a comparative analysis of differences in urban green space accessibility for various urban structures across European cities. *Ecology & Society*, 27, 22. IF = 4,65 MEiN = 140 pkt.; udział Habilitantki – 88%;

5. Łaskiewicz, E., Czembrowski, P., & Kronenberg, J. (2019). Can proximity to urban green spaces be considered a luxury? Classifying a non-tradable good with the use of hedonic pricing method. *Ecological Economics*, 161, 237–247. IF = 4,71, MEiN = 140 pkt.; udział Habilitantki – 85%;
6. Łaskiewicz, E., Heyman, A., Chen, X., Cimburova, Z., Nowell, M., & Barton, D. N. (2022). Valuing access to urban greenspace using non-linear distance decay in hedonic property pricing. *Ecosystem Services*, 53, 101394. IF = 6,91, MEiN = 140 pkt.; udział Habilitantki – 60%

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że wszystkie artykuły zostały przygotowane we współautorstwie oraz, że dr Edyta Łaskiewicz miała dominujący udział w pracach nad każdym wskazanym powyżej artykułem, co zostało udokumentowane w załączniku nr 6 pt. „Oświadczenia współautorów o wkładzie w publikacje wieloautorskie”, a ponadto w pięciu (z sześciu) artykułach Habilitantka była również autorką korespondencyjną. We wszystkich sześciu artykułach Habilitantka była pomysłodawczynią tematu badawczego, celów i hipotez badawczych oraz inicjowała wybór i implementację odpowiednich metod badawczych wraz z wizualizacją uzyskanych wyników, odpowiadała także za etap: przygotowania przeglądu literatury, interpretacji wyników i na ich podstawie wnioskowania.

Pewne wątpliwości budzi według mnie oszacowanie udziału niektórych współautorów w pracach nad przygotowaniem niektórych artykułów. Być może jest to pewne niedoszacowanie tego udziału w poniższych opracowaniach:

1. Łaskiewicz, E., Kronenberg, J., & Marcińczak, S. (2018). Attached to or bound to a place? The impact of green space availability on residential duration: The environmental justice perspective.
  - Marcińczak, S. – udział 5% za prace: „realizator badania ankietowego, z którego dane wykorzystano w artykule, przygotowanie bazy danych z badania ankietowego, przygotowanie materiałów umożliwiających sformułowanie treści manuskryptu w części związanej z opisem badania ankietowego” [załącznik nr 6].
2. Łaskiewicz, E., Kronenberg, J., & Marcińczak, S. (2021). Microscale socioeconomic inequalities in green space availability in relation to residential segregation: The case study of Lodz, Poland.
  - Marcińczak, S. – udział 1% za prace: „realizator badania ankietowego, z którego dane wykorzystano w artykule, przygotowanie bazy danych z badania ankietowego, konsultacja badania w zakresie procesów segregacji w Łodzi oraz ich uwarunkowań historycznych” [załącznik nr 6].
3. Łaskiewicz, E., Wolff, M., Andersson, E., Kronenberg, J., Barton, D. N., Haase, D., Langemeyer J., Baró F., McPhearson, T. (2022). Greenery in urban morphology: a comparative analysis of differences in urban green space accessibility for various urban structures across European cities.

- Andersson, E., Barton, D. N., Haase, D., Langemeyer J., Baró F., McPhearson, T. – udział każdego współautora 1% za prace tj.: dostarczanie danych dotyczących położenia budynków mieszkalnych w badanych miastach (Oslo, Sztokholm, Barcelona, Halle), zapoznanie się z wersją roboczą artykułu, konsultacje uzyskanych wyników i udział w przeglądzie literatury oraz w dyskusji nad koncepcją badań.

Wskazany cykl artykułów, stanowiących główne osiągnięcie naukowe, według obowiązującej punktacji MEiN, osiągnął poziom 800 pkt., łączny Impact Factor wynosi 34,41, natomiast liczba cytowań według Web of Science na dzień sporządzenia dokumentacji habilitacyjnej (7 stycznia 2023 roku) - 101, a według Scopus 83 (wyluczając autocytowania).

Głównym celem badań pt. **„Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości środowiskowej”** „jest identyfikacja nierówności społeczno-ekonomicznych w dostępie do miejskich terenów zieleni oraz ich powiązanie z wartością pieniężną dostępu do tychże terenów w świetle koncepcji sprawiedliwości środowiskowej” [autoreferat s. 11-12].

Habilitantka, do powyżej zaprezentowanego celu głównego badań ujętych w cyklu wskazanych artykułów naukowych, sformułowała także sześć celów szczegółowych, przypisanych kolejno poszczególnym publikacjom w sposób następujący:

- Identyfikacja nierówności społeczno-ekonomicznych w możliwości tworzenia więzi z miejscem dzięki bliskości miejskich terenów zieleni – szczegółowy cel badawczy dla artykułu 1;
- Identyfikacja nierówności społeczno-ekonomicznych w dostępie do miejskich terenów zieleni w skali mikro; Określenie powiązań między sprawiedliwością środowiskową a skalą segregacji przestrzennej mieszkańców – szczegółowy cel badawczy dla artykułu 2;
- Identyfikacja nierówności społeczno-ekonomicznych wśród dzieci w zakresie możliwości korzystania z walorów estetycznych zieleni w trakcie drogi z domu do szkoły, jako kulturowej usługi ekosystemów świadczonej przez tereny zieleni – szczegółowy cel badawczy dla artykułu 3;
- Identyfikacja nierówności w dostępie do różnych kategorii miejskich terenów zieleni, mając na względzie heterogeniczność miejskich struktur przestrzennych – szczegółowy cel badawczy dla artykułu 4;
- Określenie wartości pieniężnej dostępu do parków i lasów przez nabywców nieruchomości; Powiązanie wartości pieniężnej dostępu do terenów zieleni ze sprawiedliwością środowiskową – szczegółowy cel badawczy dla artykułu 5;
- Określenie wartości pieniężnej dostępu do miejskich terenów zieleni przez nabywców nieruchomości z uwzględnieniem funkcji zaniku wpływu odległości od terenów zieleni na ceny nieruchomości – szczegółowy cel badawczy dla artykułu 6 [autoreferat s. 12-13].

Habilitantka podkreśla, że nowatorstwo podejścia badawczego we wspomnianym cyklu polega na połączeniu: po pierwsze przestrzennego rozmieszczenia poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych mieszkańców, po drugie dostępu do miejskich terenów zieleni oraz usług ekosystemów świadczonych mieszkańcom przez te tereny, wreszcie po trzecie pieniężnej wartości dostępu do terenów zieleni z perspektywy rynku nieruchomości. W konsekwencji zaproponowano integrację koncepcji sprawiedliwości środowiskowej z koncepcją usług ekosystemów, dla lepszego zrozumienia przyczyn powstawania nierówności społeczno-ekonomicznych w dostępie do miejskich terenów zieleni. Integracja ta sprawia, że wskazany do oceny cykl artykułów pt.: **„Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości środowiskowej”** łączy wątki z takich dyscyplin naukowych jak: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, architektura i urbanistyka, antropologia kulturowa, nauki socjologiczne, a także nauki o zarządzaniu i jakości oraz ekonomia i finanse, nauki leśne, rolnictwo i ogrodnictwo czy elementy nauki o zdrowiu. Do badań wykorzystano zaawansowane metody analizy danych przestrzennych oraz modelowania przestrzennego.

Wskazana interdyscyplinarność tematów poruszanych w ramach cyklu artykułów pt.: **„Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości środowiskowej”** z jednej strony jest pożądana, bo uwzględnia przenikanie się wielu różnych problemów związanych z tematem przewodnim, z drugiej jednak strony nie ułatwia pracy recenzentowi, który ma dokonać oceny czy kandydatka **„posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny”** [art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023, poz. 742)], w tym przypadku dyscypliny ekonomia i finanse.

Trudność tę pogłębia również fakt, że tylko jeden spośród wymienionych w cyklu sześciu tytułów czasopism (*Ecological Economics* – artykuł nr 5) ma w swoim zakresie publikacje m.in. z ekonomii i finansów, zaś pozostałe wskazują na takie dyscypliny nauki jak m.in.: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, nauki o zarządzaniu i jakości, nauki socjologiczne, nauki biologiczne, architektura, urbanistyka, rolnictwo i ogrodnictwo, nauki leśne, inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka, inżynieria lądowa i transport czy nauki o kulturze i religii.

Warto moim zdaniem docenić świadomość autorów pierwszego artykułu prezentowanego w ramach cyklu publikacji pt.: **„Attached to or bound to a place? The impact of green space availability on residential duration: The environmental justice perspective”** [artykuł nr 1 ze wskazanego cyklu], że długość zamieszkiwania w konkretnej lokalizacji może zależeć od bardzo wielu kwantyfikowalnych i niekwantyfikowalnych czynników, stąd podjęty tutaj problem badawczy polegający na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie o związek (lub jego brak) między dostępnością terenów zielonych a długością czasu mieszkania w danej lokalizacji w kontekście (nie)sprawiedliwości środowiskowej jest warty eksploracji naukowej. Nawiązując do ekonomicznych powiązań wspomnianej sprawiedliwości, Habilitantka podkreśla, że o wyborze miejsca zamieszkania oraz mobilności mieszkaniowej w bardzo dużym stopniu decydują zwłaszcza względy finansowe, co oznacza,

że osoby, które na to stać mogą sobie pozwolić na wiele prób poszukiwania takiej nieruchomości mieszkaniowej, która będzie najlepiej spełniała ich oczekiwania w danej fazie cyklu życia, także te, dotyczące lokalizacji, w tym bliskości terenów zielonych i rekreacyjnych. Równolegle, mniej zamożni i/lub mniej zaradni mieszkańcy są takiej możliwości pozbawieni i niejako „uwięzieni” w swoich dotychczasowych lokalizacjach, które nie zawsze, a bywa, że często nie odpowiadają ich preferencjom i potrzebom mieszkaniowym. Wyraźnym tego przykładem jest często spotykana w różnych aglomeracjach koncentracja w zaniedbanych zasobach mieszkaniowych, wymagających najczęściej remontu kapitalnego, starszych osób, zajmujących lokale mieszkalne od wielu lat, które nie spełniają ich oczekiwań i aktualnych potrzeb. Dodatkowo, warto zważyć, że co do zasady, tereny zielone w ścisłym centrum tkanki miejskiej, ze względu na jej z reguły ciasną zabudowę, nie są zbyt często obecne, a bywa, że mają bardzo symboliczny, szcątkowy charakter, w przeciwieństwie do obrzeży aglomeracji, gdzie tych terenów jest z reguły więcej. Jednocześnie jednak, wraz z procesami rewitalizacyjnymi zaniedbanych obszarów zlokalizowanych w centrach miast, może pojawić się tzw. ryzyko ekogentryfikacji, którego skutki są sprzeczne z ideą sprawiedliwości społecznej, w tym środowiskowej. Ta wieloaspektowość uwarunkowań decyzji mieszkaniowych różnych grup społecznych sprawia, że wymagają one uważnego i interdyscyplinarnego spojrzenia, a ze względu na swoją dynamikę, ciągłego monitorowania i badania po to, aby jak najlepiej reagować na potrzeby mieszkaniowe społeczeństwa zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym. Ma to z kolei swój związek z kształtowaniem zasobów nieruchomości mieszkaniowych o komercyjnym, jak i społecznym charakterze, a tym samym z rozwojem różnych form budownictwa mieszkaniowego, a także planowaniem przestrzennym i priorytetami urbanistycznego rozwoju poszczególnych aglomeracji z uwzględnieniem ich historycznych uwarunkowań.

Ten wątek został wyeksponowany zwłaszcza w drugim prezentowanym artykule pt.: **„Microscale socioeconomic inequalities in green space availability in relation to residential segregation: The case study of Lodz, Poland”** [artykuł nr 2 ze wskazanego cyklu], w którym zidentyfikowano w mikroskali problem (nie)sprawiedliwości w dostępie do terenów zielonych w kontekście lokalnej polityki mieszkaniowej dotyczącej m.in. dostępu gospodarstw domowych do mieszkań, alokacji socjalnych zasobów mieszkaniowych, a także procesu prywatyzacji, często wymagających kosztownych remontów starych, zniszczonych kamienic zamieszkałych przez niezbyt zamożnych lokatorów. Jak piszą autorzy, wielkiej koncentracji ubóstwa w centralnej strefie Łodzi towarzyszyła słaba dostępność terenów zielonych i ta sytuacja często ma miejsce do dnia dzisiejszego, jako spuścizna minionej epoki. Dzięki nowym projektom inwestycyjnym zlokalizowanym w ścisłym centrum miasta, udaje się bardziej zróżnicować grupy społeczno-ekonomiczne mieszkańców, problemem jest jednak to, że są to często ściśle ogrodzone luksusowe „wyspy miejskie” niedostępne dla osób postronnych, które utrwalają segregację społeczną mieszkańców.

Dzięki wykorzystaniu m.in. geolokalizowanych danych ankietowych oraz danych meldunkowych, a także zastosowaniu odpowiednich metod tj. model regresji ważonej geograficznie ze skorelowanym składnikiem losowym (GWR-SEM), uzyskano ciekawe wyniki badania, które wskazują m.in. na to, że „osoby o niskim statusie społeczno-ekonomicznym

zlokalizowane były często w miejscach charakteryzujących się gorszym dostępem do miejskich terenów zieleni niż osoby o wysokim statusie społeczno-ekonomicznym. Unikatywne było w badaniu to, że nierówności te (...) zidentyfikowano na poziomie mikro, czyli pojedynczych budynków. Przeprowadzona analiza pokazała zasadność stosowania terminu mikro niesprawiedliwości środowiskowej” [autoreferat s. 22]. Ponadto, Autorzy opracowania zaproponowali ciekawe rekomendacje na temat pożądanych kierunków i przykładów działań, których celem jest zmniejszenie dyskryminacji mieszkańców w dostępie do terenów zielonych, niezależnie od ich statusu społeczno-ekonomicznego.

Reasumując, problem identyfikacji poziomu dostępności terenów zielonych dla różnych grup społecznych z perspektywy dystrybucyjnej sprawiedliwości społecznej ujawnia wielopłaszczyznowe uwarunkowania tego zjawiska, ale, co ważne z punktu widzenia dyscypliny ekonomia i finanse, jak wskazuje wielu badaczy oraz sama Habilitantka, „podatność na wykluczenie środowiskowe ma swoje źródło w wykluczeniu ekonomicznym, a co za tym idzie można oczekiwać, że gorszy dostęp do terenów zieleni będą miały grupy mieszkańców o niskim poziomie dochodów, a co za tym idzie niskim statusie społeczno-ekonomicznym, jak również seniorzy, dzieci, osoby w kryzysie bezdomności, mniejszości etniczne i rasowe” [autoreferat, s. 15].

Na wspomniane wykluczenie środowiskowe dr Edyta Łaskiewicz wskazuje także w kolejnym artykule pt.: „**Children’s green walk to school: An evaluation of welfare-related disparities in the visibility of greenery among children**” [artykuł nr 3 ze wskazanego cyklu], w którym uwagę poświęcono możliwości obserwowania zieleni w czasie (pieszej) drogi do szkoły dzieci w wieku 7-13 lat o różnym statusie społeczno-ekonomicznym. W mojej ocenie na uwagę zasługują podjęte przez autorki artykułu duże wysiłki w zakresie pozyskania z różnych źródeł wielu danych oraz sposobu ich opracowania i przyjętych metod badawczych, które – w zamyśle Habilitantki - są próbą określenia poziomu dobrostanu dzieci. Uważam jednak, że przyjęty do oceny (parametryzacji) stopień widoczności zieleni (w odległości 5, 10, 30 i 50 m) podczas drogi przemierzanej przez dzieci z domu do szkoły i z powrotem nie jest równoznaczny ze wspomnianym dobrostanem, ale według mnie uprawnia on tylko do określenia czy i gdzie zlokalizowane są tereny zielone w Łodzi na prawdopodobnych trasach, które przemierzają dzieci na drodze dom-szkoła. Tym bardziej, że trasy te zostały wyznaczone hipotetycznie na podstawie topografii miasta oraz że – jak zaznacza w tym opracowaniu sama Autorka – w praktyce dzieci są często podwożone do szkoły samochodami przez rodziców (opiekunów), a zatem nie przemierzają ich pieszo. Wspomniany dobrostan (środowiskowy) wynikający z dostępności do terenów zielonych jest wypadkową dużo bardziej złożoną i wieloaspektową, którą trudno li tylko utożsamiać z widokiem na zielony teren, postrzegany przez Habilitantkę jako „nowatorskie rozumienie korzystania z walorów estetycznych” [autoreferat, s. 14] miejskich terenów zielonych. Wszak bodźce estetyczne czy możliwość rekreacji są w literaturze przedmiotu identyfikowane jako jeden z klasycznych przejawów kulturowych usług ekosystemowych. Podobnie za dyskusyjne uważam stwierdzenie Habilitantki, że nowatorskie jest powiązanie koncepcji sprawiedliwości środowiskowej z estetycznymi walorami zieleni, jako źródłem korzyści z miejskich terenów zieleni [załącznik nr 5, artykuł nr 3, str. 2 oraz autoreferat, str. 14]. W mojej ocenie trudno tutaj mówić

o „nowatorstwie” w obu przypadkach, gdyż nikt nie kwestionuje, że zieleń ma największy wpływ na walory krajobrazowe miasta i jest niezbędnym ogniwem układu urbanistycznego każdej aglomeracji, której zadbane widoki jest bardzo pożądanym i cieszy oko wszystkich użytkowników tkanki miejskiej, wpływając na nich pozytywnie. Zatem określanie wspomnianych aspektów „nowatorskimi” uważam za nadmiarowe, natomiast za największy walor poznawczy uznałabym raczej w tym przypadku rozpoznanie problemów (nie)sprawiedliwości społecznej w kontekście dystrybucyjnym w grupie dzieci szkolnych mieszkających w centralnej części Łodzi, bo w mojej ocenie ta grupa mieszkańców nie jest dobrze rozpoznana z punktu widzenia wspomnianego dostępu do terenów zielonych.

Autorzy czwartego - z wymienionych w cyklu - artykułu pt.: **„Greenery in urban morphology: a comparative analysis of differences in urban green space accessibility for various urban structures across European cities”** [artykuł nr 4 ze wskazanego cyklu] koncentrują się na kompleksowym ujęciu różnych typów (wyodrębniono 21 rodzajów) miejskich terenów zielonych, uwzględniających m.in. rodzaj roślinności tych terenów, formy władania i zarządzania, w kontekście ich dostępności i z uwzględnieniem specyfiki morfologii pięciu badanych miast (Oslo, Barcelona, Hall, Sztokholm i Łódź). Z punktu widzenia walorów naukowych omawianego artykułu warto zauważyć, że w badaniu opracowano i wykorzystano unikatową bazę danych lokalizacyjnych ponad 310 tys. budynków, co pozwoliło autorom na prowadzenie badań w mikroskali, oraz informacje o sieci dróg w poszczególnych aglomeracjach, zaś w warstwie metodycznej zastosowano zintegrowane metody analityczne oparte na GIS, analizie sieciowej i czynnikowej oraz metodzie grupowania i statystyki opisowej. W wyniku zakrojonych na szeroką skalę przestrzennych międzynarodowych analiz porównawczych stwierdzono po pierwsze, że dostępność terenów zielonych w badanych miastach jest różna, po drugie, że wysoka podaż miejskich terenów zieleni na terenie miasta nie gwarantuje ich dostępności dla wszystkich mieszkańców, po trzecie - podobnie jak w poprzednich artykułach - że poziom dostępności terenów zielonych wiąże się z przestrzennie heterogeniczną strukturą miast. W mojej opinii, prezentowane tutaj rozważania, cel oraz projekt badań i ciekawe wyniki uzyskane z porównania różniących się między sobą aglomeracji, są bardzo wartościowym opracowaniem, które jednak relatywnie najmniej pasuje do dyscypliny „ekonomia i finanse” z całego cyklu przedłożonych artykułów, gdyż treści tutaj zawarte dotyczą głównie zagadnień związanych z gospodarką przestrzenną i ekologią oraz urbanistyką i naukami przyrodniczymi, wpisując się w nurt studiów miejskich.

Ostatnie dwa artykuły w ramach cyklu przedłożonych przez dr Edytę Łaszkiwicz opracowań pt. **„Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości środowiskowej”** dotyczą drugiej części przytoczonego tytułu czyli wartościowania dostępu różnych grup społecznych do terenów zielonych w kontekście społecznej sprawiedliwości i dlatego najbardziej bezpośrednio wpisują się w dyscyplinę „ekonomia i finanse” :

- Łaszkiwicz, E., Czembrowski, P., & Kronenberg, J. (2019). **Can proximity to urban green spaces be considered a luxury? Classifying a non-tradable**

good with the use of hedonic pricing method [artykuł nr 5 ze wskazanego cyklu],

- Łaszkiwicz, E., Heyman, A., Chen, X., Cimburova, Z., Nowell, M., & Barton, D. N. (2022). **Valuing access to urban greenspace using non-linear distance decay in hedonic property pricing [artykuł nr 6 ze wskazanego cyklu].**

Metodyczną osnową przyjętą przez Habilitantkę w pierwszym z wymienionych artykułów jest model wyceny hedonicznej, którego pierwsze udokumentowane próby implementacji pojawiły się już w latach 20. ubiegłego wieku, a K.J. Lancaster (w 1966 roku) i - wspomniany w omawianym opracowaniu przez Autorkę - S. Rosen (w 1974 roku) rozbudowali podstawy teoretyczne tej metody pomiaru. Zakłada ona generalnie, że w procesie szacowania ceny nieruchomości uwzględnia się jej indywidualne cechy jakościowe i ilościowe, co pozwala określić wpływ poszczególnych cech nieruchomości na jej wartość. Autorzy omawianych artykułów przyjęli w badaniu, że oszacowany za pomocą wspomnianego modelu wyceny hedonicznej poziom krańcowej skłonności do zapłaty za dostęp do terenów zielonych przez nabywców nieruchomości, a dokładniej, za każdy kolejny 1 m (lub 1%) lokalizacji nieruchomości położonej bliżej, odzwierciedla wartość pieniężną dostępu do tych terenów i jest związany z procesem tzw. „sortowania” przestrzennego mieszkańców w zależności od ich statusu społeczno-ekonomicznego. W tym kontekście pragnę zaznaczyć, że zgodnie z międzynarodowymi (RICS) oraz europejskimi (TEGOVA) standardami wyceny nieruchomości, jak i krajowymi normami wyceny, rzeczoznawca majątkowy, przy szacowaniu wartości nieruchomości, zawsze uwzględnia jej lokalizację, rozpoznając szczególnie jej sąsiedztwo, a zatem także wspomnianą bliskość parków czy lasów, co w procesie wyceny jest odzwierciedlone w wartości nieruchomości. Stosowane zatem przez Habilitantkę określenie „wartość pieniężna dostępu do terenów zielonych” trzeba uznać za umowne nazwanie wyceny dobra niematerialnego, które dodatkowo bezpośrednio (samoistnie) nie jest przedmiotem transakcji na rynku i z tego powodu nie można wprost oszacować jego wartości, bowiem w praktyce próby odwzorowania wpływu oddziaływania określonej cechy na wartość nieruchomości są bardzo trudne, przede wszystkim ze względu na duże zróżnicowanie nieruchomości.

Specyfika badań podjętych w omawianym artykule polega – w opinii autorów – głównie na tym, że (1) wspomniana krańcowa skłonność do zapłaty (MWTP) jest inna dla każdego parku czy lasu, a ponadto na tym, że (2) dostęp do tego typu terenów może być uważany przez nabywców nieruchomości jako dobro luksusowe, co w mojej opinii może być nieco dyskusyjnym założeniem i nie zawsze zgodnym z prawdą o czym wspominam poniżej.

Z przeprowadzonych badań wynika generalnie m.in., „że bliskość parków i lasów pozytywnie wpływa na ceny mieszkań, bowiem im mniejsza odległość do najbliższego parku i lasu, tym wyższa cena mieszkania” [s. 242 artykuł 5, załącznik 5]. Dodatkowo, co ciekawe, ustalono jednocześnie, że nie każda bliska lokalizacja terenów zielonych znajduje odzwierciedlenie w wyższych cenach znajdujących się w ich sąsiedztwie nieruchomości i zależy m.in. od rodzaju/formatu (np. lasy, parki, skwery, ogródki działkowe, cmentarze) oraz wielkości wspomnianych terenów. Może to sugerować, że nie zawsze taka lokalizacja jest pożądana przez nabywców nieruchomości, a tym bardziej uważana za wspomniany wcześniej

luksus. Dodatkowo, uwzględniając modele z gradientem przestrzennym do oszacowania parametrów modelu wyceny hedonicznej, wyznaczono funkcję zaniku wpływu na ceny nieruchomości odległości od terenów zielonych oraz różnicy tego wpływu w zależności od wielkości badanych terenów, co pozwoliło na wyciągnięcie interesujących obserwacji.

Ciekawym zjawiskiem jest wspomniany proces tzw. „zielonej gentryfikacji” miasta (*green gentrification process*), polegający na „wypychaniu” mniej zamożnych mieszkańców z ekologicznie atrakcyjnych lokalizacji położonych w zaniedbanych, centralnych dzielnicach, które jednak dzięki realizowanym projektom rewitalizacyjnym, zmieniają swój wygląd i atrakcyjność oraz poprzez efekty synergii oddziałują ‘prowartościowo’ na inne usługi dostępne w danej lokalizacji, co może generować dodatkowe zmiany w strukturze społecznej sąsiedztwa. Ponadto, na podstawie przeprowadzonych badań na rynku mieszkaniowym w Oslo i Łodzi (artykuł 5 i 6) zaobserwowano, że wpływ dostępu do miejskich terenów zielonych na ceny nieruchomości ma nieliniowy charakter, aczkolwiek, jak zastrzegają sami autorzy, wymaga to dalszych badań i analiz.

Moje zastrzeżenia metodyczne dotyczą nieuwzględnienia w artykule 6 zmienności cen badanych nieruchomości mieszkaniowych, które pochodziły z lat 2007-2015. Trudno nie uwzględniać zmienności indeksu cen mieszkań w tak długim okresie, zważywszy zwłaszcza na fakt, że globalny kryzys finansowy z 2008 roku, wywołany na amerykańskim rynku kredytów hipotecznych (*subprime mortgage*), spowodował zarówno na świecie, jak i w kraju często dramatyczne turbulencje w poziomie cen nieruchomości. Wzmianka w artykule 6, iż w Oslo nie było większych wahań cen mieszkań jest według mnie mało przekonująca. Z tego względu uważam, że uzyskane wyniki mogą być obarczone błędem, a tym samym wpływać na wiarygodność wniosku.

Dodatkowo warto za autorami obu artykułów (5 i 6) wskazać, że wyniki badań uzyskane przy zastosowaniu modeli hedonicznych oraz nieliniowych funkcji zaniku wpływu odległości od terenów zielonych na ceny nieruchomości, w dużym stopniu zależą po pierwsze od doboru zmiennych do modelu, a po drugie od kalibracji parametru przestrzennego, co sprawia, że modele te są bardzo wrażliwe na przyjęte założenia i z pewnością wymagają dalszych badań w celu identyfikacji ich jakości oraz poprawności. Jest to ważne także w kontekście bardzo dużej heterogeniczności rynku nieruchomości, w tym nieruchomości mieszkaniowych, w różnych miastach, w ramach których występują także subrynki, na co także zwracała uwagę dr Edyta Łaszkiwicz oraz współautorzy artykułu nr 4, w którym porównywano tereny zielone w Oslo, Halle, Łodzi, Sztokholmie i Barcelonie oraz artykułu nr 6 dotyczącego rynku w Oslo.

Podsumowując ocenę wkładu przedłożonego przez dr Edytę Łaszkiwicz cyklu 6 opracowań pt. „**Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości społecznej**” w rozwój dyscypliny finanse i ekonomia uważam, że z merytorycznego punktu widzenia **jest on wystarczający**, aczkolwiek ma pewne dyskusyjne wątki, które jednak nie umniejszają wagi i znaczenia prowadzonych przez Habilitantkę badań i osiągnięć naukowych przedstawionych w recenzowanym wniosku habilitacyjnym. Na szczególną uwagę – w mojej ocenie zasługują następujące kwestie:

1. W kontekście głównego ustawowego kryterium oceny czyli **posiadania w dorobku osiągnięcia naukowego** stanowiącego **znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse** uważam, że w przedłożonych artykułach Habilitantka przedstawiła wiele ciekawych obserwacji i zależności na temat nierówności społecznych w dostępie do miejskich terenów zieleni oraz przyczyn tego zjawiska, które wpisują się w aktualny nurt badań i poszukiwań związanych z szeroko pojętym zrównoważonym ładem oraz koncepcją sprawiedliwości środowiskowej.
2. Uwzględniając interdyscyplinarny charakter prezentowanego osiągnięcia naukowego, dr Edyta Łaszkiwicz trafnie i właściwie uwypukliła związki sprawiedliwości środowiskowej z dyscypliną ekonomia, w ramach których kluczowe znaczenie ma problem nierówności społecznych wywodzący się z nierówności dochodowych. Identyfikacja tych związków jest niezbędna przy ocenie wkładu przedłożonego osiągnięcia w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse.
3. Zaprezentowany cykl artykułów ma generalnie dość spójny charakter i mieści się w ogólnym jego tytule: „Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości społecznej”, a ponadto wydaje się, że część artykułów ma charakter pogłębionej analizy wynikającej z wcześniejszych ustaleń i wniosków (np. artykuł 3 jako rozwinięcie badań przedstawionych w artykułach 1 i 2; artykuł 6 jako kontynuacja i pogłębienie badań zaprezentowanych w artykule 5), aczkolwiek, jak zaznaczyłam wcześniej, w mojej opinii treść artykuły 4 ma najmniejszy związek z dyscypliną ekonomia i finanse, będącej głównym punktem odniesienia w niniejszej ocenie.
4. W warstwie metodycznej atutem prezentowanych badań jest znajomość i implementacja różnych metod badawczych tj. m.in.: geograficznych (GIS) i ekonometrii przestrzennej, które umożliwiły po pierwsze pozyskanie danych np. w mikroskali, a po drugie badanie zależności i zjawisk będących przedmiotem podejmowanych rozważań naukowych w przedłożonych opracowaniach. Trafny dobór metod badawczych wykorzystanych w przedłożonych opracowaniach do poszukiwania różnic w dostępie różnych grup mieszkańców do terenów zielonych w kontekście teorii sprawiedliwości społecznej w ujęciu dystrybucyjnym oceniam jednoznacznie pozytywnie.
5. W każdym z sześciu artykułów, na podstawie uzyskanych wyników, Habilitantka (wraz ze współautorami) przedstawia ciekawe rekomendacje mające generalnie na celu poprawę sytuacji w zakresie dostępu do miejskich terenów zielonych różnym grupom mieszkańców, co jest głosem Autorki w dyskusji na temat możliwości zmniejszenia nierówności środowiskowej w badanych aglomeracjach.
6. Z kolei do dyskusyjnych według mnie kwestii recenzowanego cyklu artykułów należy zwłaszcza:

- a. nieuwzględnienie istotnej, z punktu widzenia badanych zależności, zmienności cen nieruchomości mieszkaniowych w artykule 6, co może wpływać na jakość i wiarygodność uzyskanych wyników i wnioskowania;
- b. ograniczenie zakresu badań w czterech (na sześć) wskazanych artykułach do miasta Łodzi, co sprawia, że badania i wyniki mają charakter lokalny,
- c. możliwość dużej wrażliwości niektórych zastosowanych modeli w zależności od doboru zmiennych oraz kalibracji przyjętych parametrów i innych założeń, co sprawia, że wymagają one dalszych badań i weryfikacji ich przydatności.

4. Ocena pozostałej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej (art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce)

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że poza omówionym w punkcie 3 niniejszej recenzji osiągnięciem naukowym, aktywność naukowa dr Edyty Łaszkiewicz w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, przejawiała się generalnie na trzech płaszczyznach, a mianowicie na płaszczyźnie:

- a. publikacji naukowych,
- b. udziału w projektach badawczych, także międzynarodowych,
- c. odbytych staży naukowych, wizyt studyjnych i warsztatów.

Ad a. Publikacje naukowe

Po uzyskaniu stopnia doktora w 2016 roku Habilitantka opublikowała 38 artykułów naukowych oraz 1 monografię, z czego zdecydowana większość, to prace przygotowane we współautorstwie i w języku angielskim, w których Habilitantka jest autorką wiodącą i korespondencyjną (w 31 publikacjach). Większość artykułów ukazała się w czasopiśmie znajdujących się w bazie Journal Citation Reports oraz Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Dodatkowo dr Edyta Łaszkiewicz informuje o kolejnych 6 publikacjach, które są w toku prac wydawniczych.

Ad b. Udział w projektach badawczych, także międzynarodowych

Łącznie Habilitantka była zaangażowana w 8 projektów badawczych (z czego w 6 po uzyskaniu stopnia doktora), w 3 była kierowniczką, a w 5 wykonawczynią projektu. Większość z nich dotyczyła problematyki dostępności terenów zielonych i wykluczenia społeczno-ekonomicznego w kontekście sprawiedliwości środowiskowej.

Wśród nich, ze względu na rangę i znaczenie, na szczególne wyróżnienie zasługują międzynarodowe projekty badawcze, w których Habilitantka pełniła rolę wykonawczynie, tj.:

- projekt badawczy pn. ENABLE, finansowany przez BiodivERsA (lata 2017-2020);
- projekt badawczy pn. CLEARING HOUSE, finansowany ze środków Komisji Europejskiej w ramach programu Horyzont 2020 (rok 2022);
- projekt badawczy pn. InnovaConcrete, finansowany ze środków Komisji Europejskiej w ramach programu Horyzont 2020 (lata 2020-2021);
- projekt badawczy pn. GREEN SURGE, finansowany ze środków Unii Europejskiej (lata 2016-2017),

a ponadto krajowy projekt, w którym jest kierowniczką - OPUS 19, finansowany przez NCN (lata 2021-2024).

Ad c. Odbyte staże naukowe, wizyty studyjne i warsztaty

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka odbyła staże i wizyty studyjne, najczęściej związane z pracami badawczymi w ramach wymienionych wcześniej projektów badawczych:

- 20.11.-2.12.2022; 1-7.10.2018; 5-8.09.2017 – staż naukowy i wizyty studyjne w Norweskim Instytucie Badań Przyrody (NINA), Oslo (Norwegia), koordynator: dr David N. Barton,
- 19-22.11.2018; 28-30.06.2017; 18-20.01.2017 – warsztaty naukowe w ramach projektu ENABLE w Berlinie, Halle, Sztokholmie, koordynator: prof. Dagmar Haase,
- 10-15.03.2018 – wizyta studyjna w Halle, koordynator: prof. Dagmar Haase.

Z przedłożonej dokumentacji wynika także, że Habilitantka dalej współpracuje z naukowcami w wyżej wymienionych ośrodków i kontynuuje prace badawcze, a także współpracuje z pracownikami naukowymi ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, co owocuje publikacjami naukowymi.

Podsumowując tę część wniosku habilitacyjnego dr Edyty Łaszkiwicz, wyrażam jednoznacznie pozytywną opinię na temat Jej zaangażowania publikacyjnego i badawczego, uwzględniając zwłaszcza:

- liczebność publikacji oraz ich zespołowy charakter (współautorstwo), który potwierdza aktywność badawczą Habilitantki i umiejętności współpracy w zespołach naukowych,
- udział w badaniach naukowych realizowanych w międzynarodowych zespołach naukowców, finansowanych z zewnętrznych, także Unii Europejskiej, źródeł, których efektem są wspomniane liczne publikacje naukowe.

Zatem, w myśl art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, **jednoznacznie wysoko oceniam pozostałą aktywność naukową Habilitantki** realizowaną w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej.

5. Pozostała aktywność

Uzupełnieniem aktywności naukowej dr Edyty Łaszkiewicz jest Jej udział łącznie w 25 konferencjach naukowych, zwłaszcza zagranicznych, w których brała czynny udział wygłaszając referaty: po uzyskaniu stopnia doktora – 10 konferencji ogółem, w tym 7 zagranicznych. Ponadto była współorganizatorką kilku konferencji i warsztatów naukowych.

W swojej macierzystej Uczelni – Uniwersytecie Łódzkim, po uzyskaniu stopnia doktora, od 2017 roku pracuje na stanowisku adiunkta badawczego w projekcie „Enabling Green and Blue Infrastructure Potential in Complex Social-Ecological Regions (ENABLE)” i od tego czasu do chwili obecnej nie prowadzi zajęć dydaktycznych ze studentami. Pełni rolę promotora pomocniczego w kilku przewodach doktorskich oraz recenzenta prac dyplomowych. Jest współorganizatorką kilku wydarzeń naukowo-edukacyjnych w Uniwersytecie Łódzkim.

Z przedłożonej dokumentacji wynika ponadto, że dr Edyta Łaszkiewicz jest członkiem redakcji (associate editor) w dwóch czasopismach uwzględnionych w bazie Journal Citation Reports (JCR).

Jest stypendystką b. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, za działalność naukową uzyskała także nagrodę zespołową miasta Łodzi, a jeden z projektów badawczych, w którym brała udział został nagrodzony przez sieć BiodivERsA, siedem innych nagród i wyróżnień otrzymała Habilitantka przed uzyskaniem stopnia doktora.

W świetle powyższych informacji można stwierdzić, że dr Edyta Łaszkiewicz jest aktywnym pracownikiem naukowym zaangażowanym w różne badawcze, edukacyjne i organizacyjne działalności na macierzystej Uczelni oraz poza nią.

Konkluzja

Na podstawie wyrażonej w niniejszej recenzji mojej pozytywnej opinii o wkładzie przedłożonego przez dr Edytę Łaszkiewicz cyklu 6 opracowań pt. „Dostęp do miejskich terenów zieleni i jego wartość pieniężna w świetle koncepcji sprawiedliwości społecznej” w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse oraz istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej, stwierdzam, że dr Edyta Łaszkiewicz spełnia wymogi art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023, poz. 742) i na tej podstawie popieram Jej wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Toruń, dnia 26 lipca 2023 roku